

2024, 9(2), 189-205

COVID-19'un Hastane Çalışanları ve İş Günü Kayıpları Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi

Evaluation of the Impact of COVID-19 on Hospital Employees and Work Day Losses

Yasemin ASLAN^{*1},

^{*1} Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Balıkesir, Türkiye

Özet

Amaç: Bu çalışma, Koronavirüs Hastalığı 2019 (COVID-19)'un hastane çalışanları ve iş günü kayıpları üzerindeki etkisini değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Gereç ve Yöntem: Retrospektif türde kesitsel olarak tasarlanan çalışmanın evrenini, bir üniversite hastanesinde 11 Mart 2020 ile 31 Mayıs 2022 tarihleri arasında Türkiye Cumhuriyeti Sosyal Güvenlik Kurumu'na COVID-19 kaynaklı iş göremezlik bildirim yapılan çalışanların yaşamış olduğu iş günü kayıpları oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş, evrenin tamamı değerlendirmeye alınmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistiklerden ve korelasyon analizinden yararlanılmıştır.

Bulgular: Hastane çalışanlarının %39'unun COVID-19'dan etkilendiği, COVID-19'dan etkilenen çalışanların %69'unun kadın, %49,8'inin 20-29 yaş grubunda olduğu tespit edilmiştir. Pandemi en fazla hemşirelerin (%31,7) etkilendiği ve katılımcıların %96,2'sinin ayaktan tedavi gördüğü tespit edilmiştir. Yatarak tedavi olanların iş günü kaybı ayaktan tedavi olanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Çalışanların iş günü kaybı ile yaş arasındaki ilişki karşılaştırıldığında, istatistiksel olarak pozitif yönde güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç: Çalışma sonuçları COVID-19'dan en fazla genç yaş grubunun ve hemşirelerin etkilendiğini göstermektedir. Pandemi sürecinde artan sağlık hizmeti talebini karşılamak amacıyla ön saflarda görev alan hastane çalışanlarının yeterli düzeyde korunmasına yönelik tedbirlerin alınması sürdürülebilir sağlık sistemleri için önemlidir.

Anahtar kelimeler: COVID-19, iş günü kaybı, hastane çalışanları, pandemi

*Yazışma Adresi: Yasemin Aslan, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Balıkesir, Türkiye

E-posta adresi: yaseminaslan@bandirma.edu.tr

Gönderim Tarihi: 30 Mart 2024. Kabul Tarihi: 28 Mayıs 2024.

Yazar sırasına göre ORCID: 0000-0001-6292-2332

Abstract:

Objective: This study aims to evaluate the impact of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) on hospital employees and workday losses.

Material and Method: The population of the retrospective cross-sectional study consisted of the workday losses experienced by employees who had submitted a COVID-19-related work disability notification to the Social Security Institution of the Republic of Turkey (SGK) in the university hospital between March 11, 2020, and May 31, 2022. Sample selection was not made in the study and the entire population was taken into consideration. Descriptive statistics and correlation analysis were used to analyze the data.

Results: It has been determined that 39% of hospital employees were affected by COVID-19, with 69% being female, and 49.8% of them belonging to the age group of 20-29. Nurses (31.7%) were the most affected by the pandemic, and 96.2% of employees were treated as outpatients. The workday loss was found to be higher among employees receiving inpatient treatment compared to those receiving outpatient treatment. A statistically significant strong positive correlation was found when examining the association between employees' workday loss and age.

Conclusion: The study results show that COVID-19 has affected the younger age group and nurses the most. Taking measures to ensure adequate protection of frontline hospital employees, who play a crucial role in meeting the increased demand for healthcare services during the pandemic, is essential for sustainable healthcare systems.

Key words: COVID-19, loss of working days, hospital employees, pandemic

© 2024 Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. Tüm Hakları Saklıdır.

1. Giriş

Toplumların ekonomik, politik ve sosyal açıdan gelişebilmesi sağlıklı bireylere sahip olmasıyla mümkündür. Çin'de 2019 yılının sonlarında ortaya çıkan ve kısa sürede dünyaya yayılan COVID-19 pandemisinin en fazla etkilediği sektörlerden biri sağlık olmuştur. Pandemi sürecinde sağlık kurumları artan hasta ihtiyaçlarına cevap verebilmek amacıyla mevcut kapasitelerinin üzerinde hizmet sunmak durumunda kalmış ve sağlık çalışanlarına duyulan ihtiyaç artmıştır (Lancet, 2020). Pandeminin sağlık çalışanlarının

fiziksel, psikolojik, ekonomik ve sosyal refahı için önemli bir tehdit oluşturduğu ve pandemiyle mücadelede ön saflarda görev alan sağlık çalışanlarının enfeksiyon riskinin arttığı tespit edilmiştir (Lancet, 2020; Sheraton vd., 2020; Gökçe, 2022; Gül vd., 2020; Ballard vd., 2020). İtalya'da yapılan bir çalışmada sağlık çalışanlarının COVID-19 enfeksiyon oranının genel nüfusa kıyasla 12 kat daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Nicoti vd., 2020). Pandeminin sağlık çalışanları üzerinde depresyon, anksiyete, uykusuzluk, stres, kaygı, damgalanma gibi etkilere neden olduğu, yaşam kalitesini düşürdüğü, en fazla kadın çalışanların, hemşirelerin ve hastaların teşhis, tedavi ve bakım süreçleriyle doğrudan ilgilenen katılımcıların etkilendiği görülmüştür (Alhourri vd., 2023; Pappa vd., 2020; Morawa vd., 2021). Buna ek olarak pandemi döneminde sağlık çalışanları tarafından yoğun bir şekilde hissedilen sosyal dışlanmanın çalışanlarda tükenmişlik duygusuna yol açtığı vurgulanmıştır (Gökçe, 2022; Rossi vd., 2023). Sağlık çalışanlarının COVID-19'a yakalanmasının sadece moral düşüklüğüne neden olmadığı, aynı zamanda ülkelerin virüsle savaşıma yeteneğini de elinden aldığı ifade edilmiştir (Ballard vd., 2020). Öte yandan pandemi olgusu, sağlık sistemlerinin yeniden şekillenmesi ve daha güçlü bir alt yapının oluşturulmasına da ışık tutmuştur (Lakhani, Sharma, Gupta, Kapila ve Gupta, 2020).

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), COVID-19 salgınının, ülkelerin sağlık sistemlerinin ne kadar güçlü olduğunu, acil durumlara ne kadar hızlı bir şekilde yanıt verdiğini ve sağlık sistemlerinin kapasitesinin değerlendirilmesi açısından bir inceleme süreci sunduğunu belirterek, COVID-19'un hızla yayılmasının dayanıklı sağlık sistemlerinin ayrılmaz bir parçası olarak, güçlü bir sağlık iş gücüne duyulan acil ihtiyacı ön plana çıkardığını vurgulamıştır (ILO, 2020). Özellikle gelişmekte olan ülke ekonomilerinin sermaye kadar acil olarak üst düzey teknik insan gücüne ihtiyacı olduğu, sağlık hizmetlerinin kalitesinin artırılmasında önemli bir faktörün yeterli sayıda nitelikli sağlık çalışanları olduğu belirtilmiştir (Chhina, Chhina, Sidhu, ve Bansal, 2017).

COVID-19 pandemisi sürecinde hastane çalışanları daha fazla iş yükü ve daha uzun çalışma saatleriyle karşı karşıya kalmıştır. Bu durum, diğer sektörlerle kıyasla uzaktan çalışma imkânı bulunmayan sağlık profesyonellerinin daha yüksek enfeksiyon ve mortalite riskine maruz kalmasına neden olmuştur (Gökçe, 2022; Aljohar vd., 2022). Pandemi döneminde hastanelerin çok kalabalık olduğu ve çalışanların sistemi ayakta tutmak için büyük bir çaba harcadığı tespit edilmiştir (Nicoti vd., 2020). Bu nedenle COVID-19 pandemi sürecinde sağlık çalışanlarının ülkenin en değerli kaynağı olduğu ve sağlık çalışanlarının

güvenliğinin sağlanmasının iş gücü kaybının önlenmesi açısından en önemli önceliklerden biri olduğu belirtilmiştir (Gül vd., 2020; Lancet, 2020; Ballard vd., 2020; Tan vd., 2020). Özellikle artan sağlık hizmeti talebine karşılık, hastanelerin azalan kapasiteleri ve tıbbi personel eksiklikleri, pandemiye karşı etkin bir insan gücü organizasyonunu gündeme getirmiştir (Grzelakowska ve Kryś, 2021). Buna ek olarak gelecekte yaşanma ihtimali bulunan pandemiler için etkili bir koordinasyon mekanizmasına acil ihtiyaç olduğu durumuna da vurgu yapılmıştır (Shrestha vd., 2021). Calvo-Bonacho ve diğerlerinin (2020) çalışmasında COVID-19'dan bütün sektörlerin etkilendiği ancak en yüksek artışın (%457) özellikle bulaşıcı hastalık nedeniyle sağlıkla ilgili çalışanlar arasında gözlemlendiği, pandemiden kadın ve erkek çalışanların eşit derecede etkilendiği ve hastalık izinleri insidansının farklı bölgeler arasında heterojenlik gösterdiği tespit edilmiştir. Bu çalışmada, COVID-19 pandemi sürecinde bir üniversite hastanesinde COVID-19 virüsü ile enfekte olma neticesinde karantina veya izolasyona alınan hastane çalışanlarının durumunun ve bu nedenle yaşanan iş günü kayıplarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Türkiye'de COVID-19 pandemisi döneminde sağlık sektörü çalışanlarının iş günü kayıplarının değerlendirildiği sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Sağlık çalışanlarının COVID-19'dan etkilenme ve COVID-19 kaynaklı iş günü kayıplarının ortaya konulması; çalışanların pandemi sürecindeki ihtiyaçlarını ve zorluklarını anlamak, koruyucu önlemleri iyileştirmek ve politika yapıcılara etkili tavsiyeler geliştirmek açısından önemlidir. Çalışmanın amacından hareketle aşağıda belirtilen sorularının yanıtları aranmıştır:

1. Bir üniversite hastanesinde meslek grubuna göre COVID-19 virüsü ile enfekte olup izolasyon ve karantina nedeniyle iş göremez duruma gelen hastane çalışanlarının oranı nedir?
2. Bir üniversite hastanesinde COVID-19 virüsünden etkilenen çalışanların ayaktan ya da yatarak tedavi görme oranı nedir?
3. COVID-19 nedeniyle kaybedilen iş günü sayısı ne kadardır?

2. Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Türü, Yeri ve Zamanı

Bu çalışma retrospektif türde kesitsel bir çalışmadır. Çalışma, İstanbul'da yer alan bir üniversite hastanesinde 11.03.2020 ile 31.05.2022 tarihleri arasında COVID-19 virüsü ile enfekte olan hastane çalışanlarının ve yaşanan iş günü kayıplarının değerlendirilmesi amacıyla yürütülmüştür.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Çalışmanın evrenini İstanbul'da bir üniversite hastanesinde, Türkiye'de ilk COVID-19 vakasının Sağlık Bakanlığı tarafından açıklandığı tarih olan 11.03.2020 ile 31.05.2022 tarihleri arasında yaşanan ve T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu'na COVID-19 kaynaklı iş görememezlik bildirimleri yapılan hastane çalışanlarının kayıtları oluşturmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü sağlık çalışanlarını, birincil amacı sağlığı iyileştirmek olan ve bu yönde faaliyetlerde bulunan bütün çalışanlar şeklinde tanımlamaktadır. Bu çerçeveden hareketle sağlık çalışanları grubuna; hekimler, hemşireler, ebeler, halk sağlığı uzmanları, laboratuvar çalışanları, sağlık ve sağlık alanı dışında hizmet sunan teknisyenler, hastane yöneticileri, temizlik personeli, şoförler, sosyal hizmet uzmanları, destek hizmet çalışanları ve diğer sağlık hizmeti sağlayıcıları girmektedir (World Health Organization [WHO], 2020). Hastanede görev yapan toplam 1628 çalışan arasında COVID-19'dan etkilendiği tespit edilen 635 sağlık çalışanının oluşturduğu evrende; hekim, hemşire, tekniker/teknisyen, insan kaynakları, kurumsal iletişim, pazarlama, mali işler, kalite yönetimi, iş sağlığı ve güvenliği gibi bölümlerde görev yapan idari kadro çalışanları, teknik ve biyomedikal hizmetler çalışanları ile temizlik, yemekhane, çamaşırhane, güvenlik gibi bölümlerde görev yapan otelcilik ve destek hizmetler çalışanları yer almaktadır. Araştırmada örneklem seçimine gidilmeyerek evrenin tamamı değerlendirmeye alınmıştır.

Veri Toplama Aracı ve Yöntemi

Çalışmada COVID-19 virüs maruziyeti nedeniyle iş göremezlik raporu kullanan çalışanların yaşı, cinsiyeti, meslek grubu, tedavi şekli, iş göremezlik gün sayısı ve kullanılan toplam rapor sayısı verileri değerlendirmeye alınmıştır. Veriler, hastanenin insan kaynakları müdürlüğü ile işyeri sağlık ve güvenlik biriminin kayıtlarından elde edilmiştir. Çalışmada öncelikle hastanenin insan kaynakları müdürlüğü bölümünün kayıtlarından 11.03.2020 ile 31.05.2022 tarihleri arasında T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirimleri yapılan iş göremezlik kayıtları temin edilmiştir. Bu kayıtlardan COVID-19 ile ilgili bildirimlerin tasnif edilmesinde işyeri sağlık ve güvenlik biriminin raporlarından faydalanılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistiklerden, Mann-Whitney U Testinden ve Pearson korelasyon analizinden faydalanılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma, bir üniversite hastanesinde COVID-19 virüsü ile enfekte olma, karantina ve izolasyon nedeniyle iş göremez duruma gelen ve hastalık izni kullanan hastane çalışanlarının yaşamış olduğu iş günü kayıpları verileriyle sınırlıdır. Bu nedenle araştırma bulguları ve bu bulgular ışığında yapılan değerlendirmeler bütün sağlık kurumlarına genellenemez.

Etik Onay

Çalışma için etik kurul izni, bir devlet üniversitesinin Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 13.09.2022 tarih ve 2022-8/130 sayılı onayı ile alınmıştır. Buna ek olarak çalışmanın yürütüldüğü kurumdan yazılı izin alınmıştır.

3. Bulgular

Çalışma kapsamında COVID-19 pandemi döneminde bir üniversite hastanesi çalışanlarının pandemiden etkilenme durumları ve iş günü kayıpları değerlendirilmiş ve aşağıda yer alan bulgulara ulaşılmıştır. Tablo 1'de COVID-19 virüsüyle enfekte olup, karantina ve izolasyon nedeniyle iş göremezlik raporu kullanan çalışanların meslek grubuna ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 1. Çalışanların COVID-19'dan Etkilenme Durumu

Meslek Grubu	Toplam Çalışan Sayısı	COVID-19'dan Etkilenen Çalışan Sayısı	
	N	n	%
Hemşire	390	201	51,5
Tıbbi Tekniker / Teknisyen	156	78	50,0
Otelcilik ve Destek Hizmetler	254	117	46,1
İdari Personel	429	157	36,6
Hekim	217	62	28,6
Teknik ve Biyomedikal Hizmetler	31	8	25,8
Diğer	151	12	7,9
Toplam	1628	635	39,0

Kurumda görev yapan çalışanların %39'unun COVID-19'dan etkilendiği, meslek grubuna göre hemşirelerin %51,5'inin, tıbbi tekniker/teknisyenlerin %50'sinin, otelcilik ve destek hizmetler çalışanlarının %46,1'inin, idari personelin %36,6'sının ve hekimlerin %28,6'sının COVID-19'dan etkilendiği bulunmuştur.

Tablo 2'de katılımcıların sosyodemografik özellikleri ile COVID-19'a ilişkin bazı değişkenlere dair bulgular yer almaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri ile Tedavi Şekli ve İş Göremezlik Rapor Sayısı

Değişkenlere Ait Bilgiler	n	%
Cinsiyet		
Kadın	438	69,0
Erkek	197	31,0
Yaş grubu		
20-29	316	49,8
30-39	144	22,7
40-49	121	19,1
50-59	54	8,5
Meslek dağılımı		
Hemşire	201	31,7
İdari Personel	157	24,7
Otelcilik ve Destek Hizmetler	117	18,4
Tıbbi Tekniker / Teknisyen	78	12,3
Hekim	62	9,8
Teknik Hizmetler, Biyomedikal	8	1,3
Diğer	12	1,9
İş göremezlik gün sayısı		
1-10 gün	379	59,7
11-20 gün	175	27,6
21-30 gün	58	9,1
31 gün ve üzeri	23	3,6
Tedavi şekli		
Ayaktan	611	96,2
Yatarak	24	3,8
İş göremezlik rapor sayısı		
Bir	569	89,6
İki	57	9,0
Üç ve üzeri	9	1,4
Genel Toplam	635	100,0

COVID-19'dan etkilenen çalışanların %69'u kadın, %49,8'i 20-29 yaş grubundadır. Bütün meslek grupları içerisinde COVID-19'dan en fazla etkilenen çalışanların %31,7'si hemşire, %24,7'si idari personeldir. Katılımcıların %59,7'sinin 1-10 gün arası iş göremez duruma geldiği, %96,2'sinin ayaktan

tedavi gördüğü ve %89,6'sının bir kez iş göremezlik raporu kullandığı tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında belirtilen tarihler aralığında COVID-19 kaynaklı herhangi bir ölüm vakası bildirilmemiştir.

Katılımcıların iş günü kaybı ve yaş dağılımına dair bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların İş Günü Kaybı ile Yaş Dağılımı

Değişkenler	İş Günü Kaybı	Yaş
Ort.	12,74	33,72
ss	7,48	10,19
Min.	1,00	20
Max.	66,00	70

Araştırmaya alınanların iş günü kaybı dağılımına bakıldığında; en az 1 en fazla 66 gün, ortalama 12,74($\pm 7,48$) gün iş kaybı yaşandığı görülmüştür. Çalışanların yaş dağılımına bakıldığında; ortalama 33,72($\pm 10,19$) iken, COVID-19'dan etkilenenlerin en az 20 en fazla 70 yaşında olduğu görülmüştür.

Katılımcıların iş günü kaybı ile yaş arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla yapılan Pearson korelasyon testinin sonuçları Tablo 4'te özetlenmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların İş Günü Kaybı ile Yaş Arasındaki İlişkinin Karşılaştırması

Değişken	Yaş
	r
	0,015
İş günü kaybı	p
	0,715
	n
	635

COVID-19'dan etkilenen çalışanların iş günü kaybı ile yaş arasındaki ilişki karşılaştırıldığında istatistiksel olarak pozitif yönde güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Çalışanların yaşı arttıkça kaybedilen iş gününün de arttığı görülmektedir ($p > 0,05$).

Katılımcıların cinsiyetine göre iş günü kaybının karşılaştırılması amacıyla yapılan Mann-Whitney U testinin sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların Cinsiyetine Göre İş Günü Kaybı Karşılaştırması

Cinsiyet	n	Ortalama	ss	F	p
Erkek	197	12,67	6,70	1,636	0,874
Kadın	438	12,77	7,81		

Katılımcıların cinsiyetine göre iş günü kaybı karşılaştırıldığında kadın ile erkekler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$).

4. Tartışma

COVID-19 pandemisi döneminde bir üniversite hastanesinde görev yapan çalışanların COVID-19 virüsü ile enfekte olma, karantina ve izolasyon nedeniyle etkilenme durumunun ve iş gücü kayıplarının değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu çalışmanın sonuçları, katılımcıların %39'unun COVID-19'dan etkilendiğini ve en fazla hemşireler ile tıbbi tekniker/teknisyenlerin etkilendiğini göstermektedir. Literatürde bu konu ile ilgili yapılan çalışma sonuçları genellikle araştırma bulgularıyla benzerlik göstermekle birlikte, farklı sonuçların elde edildiği çalışmalara da rastlamak mümkündür. Hemşirelerin ve sağlık destek çalışanlarının görevleri nedeniyle genellikle hastalarla yakın temas halinde olduğu ve şiddetli akut solunum sendromu koronavirüs 2 (severe acute respiratory syndrome Coronavirus 2 (SARS-CoV-2)'ye yakalanma riskini artıracak ortamlarda çalıştıkları belirtilmiştir (Hughes vd., 2020). Lu, Wang, Lin ve Li (2020), pandemi sürecinde sağlık profesyonellerinin, idari personele kıyasla daha fazla sıkıntı yaşadığını saptamıştır. Meksika'da Ulusal Epidemiyolojik Sürveyans Sisteminden elde edilen verilerin değerlendirildiği bir çalışmada, SARS-CoV-2 testi yapılan sağlık çalışanlarının %31,9'unun testinin pozitif çıktığı, bunların %38,5'inin hemşire, %30,8'inin laboratuvar ve diğer sağlık çalışanlarından olduğu tespit edilmiştir (Antonio-Villa vd., 2020). Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde yürütülen bir çalışmada, COVID-19'dan en fazla etkilenen meslek gruplarının sağlık hizmetleri destek çalışanları (%32,1), hemşireler (%29,5) ve idari pozisyonlarda çalışan personel (%9,8) olduğu tespit edilmiştir. Suudi Arabistan'da yapılan bir çalışmada benzer şekilde pandemiden en fazla etkilenen meslek grubunun hemşireler (%36) ve destek hizmetler çalışanları (%28) olduğu tespit edilmiştir (Al Bujayr, Aljohar, Bin Saleh, Alanazi ve Assiri, 2021). Bir üniversite hastanesinde yürütülen farklı bir çalışmada, hemşire ve hekimlerin idari ve teknik kadro çalışanlarına kıyasla pandemiden daha fazla etkilendiği bulunmuştur (Grzelakowska ve Kryś, 2021). İngiltere'de Oxford Üniversitesi Hastanelerini kapsayan bir çalışmada en yüksek enfeksiyon oranlarının porter ve temizlik personellerinde (%18,6), en düşük enfeksiyon oranlarının ise idari personelde (%7,2) görüldüğü bulunmuştur (Eyre vd., 2020). Buna karşın Kantele vd. (2021) Finlandiya'daki Helsinki Üniversite Hastanesi'nde yürüttükleri çalışmada, meslek grupları arasında COVID-19 insidansı açısından anlamlı farklılıklar bulunmadığını ancak çalışma alanlarıyla COVID-19 insidansı arasında anlamlı bir ilişki

bulduğunu tespit etmiştir. Hemşireler hastaların bakımı ve tedavisindeki görevleri nedeniyle, hastalarla temas süresi en uzun meslek gruplarından biridir. Özellikle hastaların ilaç tedavilerini uygulama, hastalardan kan alma, günlük yaşam aktiviteleri kapsamında hastalara bakım verme, hastaların mobilizasyonuna yardımcı olma esnasında hemşireler hastalarla uzun süreli yakın temas halinde kalabilmektedir. Bu durum virüsün bulaş hızının yüksek olduğu unsuru da göz önünde bulundurulduğunda, hemşirelere virüsün bulaşma riskinin yüksek olduğunu göstermektedir. Çalışma bulguları laboratuvar ve radyoloji teknikerleriyle birlikte otelcilik ve destek hizmetler sunumunda görev alan çalışanların da COVID-19 virüsü ile bulaş oranının yüksek olduğunu göstermektedir. Pandemi dönemlerinde virüsten en fazla etkilenen meslek gruplarının korunmasına yönelik tedbirlerin alınması ve önleyici politikaların geliştirilmesi iş gücünün korunması açısından önemlidir.

Çalışmada bütün meslek grupları arasında en fazla hemşirelerin (%31,7) ve idari personelin (%24,7) etkilendiği bulunmuştur. Buna ek olarak katılımcıların çoğunluğunun kadın olduğu (%69), 1-10 gün arası iş göremez duruma geldiği (%59,7), ayaktan tedavi gördüğü (%96,2) ve bir kez iş göremezlik raporu kullandığı (%89,6) tespit edilmiştir. Literatürde yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde, COVID-19'dan etkilenen sağlık çalışanlarının çoğunluğunu kadınların oluşturduğu görülmekle birlikte, farklı araştırma sonuçlarının elde edildiği çalışma bulgularına da rastlamak mümkündür. Bir sistematik derleme çalışmasında; kadın çalışanların ve hemşirelerin en olumsuz sağlık çıktılarına sahip olduğu, pandeminin klinik dışı sağlık çalışanları üzerinde de önemli riskler oluşturduğu tespit edilmiştir (Franklin ve Gkiouleka, 2021). ABD'de yürütülen çalışmalarda COVID-19'dan kadınların daha fazla etkilendiği tespit edilmiştir (Hughes vd., 2020; Centers for Disease Control and Prevention [CDC], 2020). Lakhani, vd., (2020) küresel ölçekte sağlık iş gücünün %70'ini kadınların oluşturduğunu ve salgının bir sonucu olarak kadın çalışanların işte geçirdiği daha uzun vardiyalarla birlikte, evdeki görevleri nedeniyle iki kat iş yüküyle karşı karşıya kaldıklarını belirtmiştir. Aynı çalışmada, İspanya'da erkek sağlık çalışanlarının %28'ine kıyasla kadın sağlık çalışanlarının %72'sinin enfekte olduğu, İtalya'da kadın sağlık çalışanlarının enfekte olma oranının ise %66 olduğu belirtilmiştir. Bu bulgular çalışma sonuçlarını destekler niteliktedir. Sağlık sektörünün istihdam olarak kadın cinsiyet ağırlıklı bir sektör olması nedeniyle COVID-19'dan kadınların daha fazla etkilenmesinin olağan bir durum olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte literatürde çalışma bulgularından farklılık gösteren araştırma sonuçlarına da rastlamak mümkündür. Al Bujayr vd. (2021), enfekte sağlık

çalışanlarının %53'ünün erkek olduğunu bulmuştur. Bu durumun seks hormonları olarak tanımlanan östrojen ve testosteronun bağışıklık sistemi üzerindeki etkisiyle açıklanabileceği ifade edilmiştir (Walter ve McGregor, 2020).

Çalışmada COVID-19 virüsünden en fazla 20-29 yaş grubunun etkilendiği bulunmuştur. Suudi Arabistan'da yapılan bir çalışmada COVID-19 testi pozitif çıkan sağlık çalışanlarının %51'inin 26-35 yaş grubunda olduğu tespit edilmiştir (Al Bujayr vd., 2021). İtalya'da yapılan bir çalışmada, benzer şekilde genç yaş grubunda pozitif vakaların görülme oranının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Lahner vd., 2020). ABD'de yapılan farklı bir çalışmada COVID-19'dan etkilenen sağlık çalışanlarının %57'sinin 16-44 yaş grubunda olduğu saptanmıştır (Hughes vd., 2020). Bu bulgular çalışma sonuçlarıyla uyumludur. Buna karşın bir sistematik derleme çalışmasında enfeksiyonların çoğunluğunun 50-59 yaş aralığında rapor edildiği tespit edilmiştir (Bandyopadhyay vd., 2020). COVID-19 riskinin yaşla birlikte arttığı bilinmekle birlikte, sağlık hizmeti sunan kurumlarda görev yapan çalışanların profilinin önemli olduğu, genç yaş grubu istihdam oranı yüksek olan ve bulaş açısından kritik ünitelerde genç yaş grubunun görevlendirildiği kurumlarda, bu yaş grubunun COVID-19'dan daha fazla etkilenmesinin beklenen bir bulgu olduğu düşünülmektedir.

Yapılan çalışmada COVID-19 virüsü ile enfekte olan sağlık çalışanlarının çoğunluğunun ayaktan tedavi gördüğü tespit edilmiştir. ABD'de yapılan araştırmalarda, çalışma bulgularıyla uyumlu şekilde COVID-19'dan etkilenen sağlık çalışanlarının en az %90'ının hastaneye yatırılmadan tedavi gördüğü tespit edilmiştir (Hughes vd., 2020; CDC, 2020). Meksika'da yürütülen bir çalışmada COVID-19'dan etkilenen sağlık çalışanlarının %9'unun hastanede yatarak tedavi gördüğü belirtilmiştir (Antonio-Villa vd., 2020). Türkiye'de yapılan bir çalışmada, COVID-19 ile enfekte sağlık çalışanlarının %66'sının hastalığı hafif şekilde geçirdiği, COVID-19 saptanan sağlık çalışanlarının tamamının iyileşerek taburcu edildiği tespit edilmiştir (Eren vd., 2020). Literatür araştırmalarından elde edilen bulgular çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Genç yaş grubunda vücut direncinin daha yüksek olması, kronik hastalık görülme oranının daha düşük olması, hastalara bakım verirken kişisel koruyucu ekipman kullanılması ve aşı önceliğinin sağlık çalışanlarına verilmesi gibi faktörlerin COVID-19 bulaşının daha hafif atlatılmasında etkili olduğunu düşündürmektedir.

Çalışmada katılımcıların çoğunluğunun 1-10 gün arasında ve bir kez iş göremezlik raporu kullanacak düzeyde COVID-19'dan etkilendiği tespit edilmiştir. Pandeminin sağlık çalışanları arasında hastalık izni sürelerinde artışa yol açtığı ve bu durumun sağlık çalışanlarının SARS-CoV-2 ile enfekte olmasından kaynaklandığı belirtilmiştir (Reme, Grosland, Gjefsen, ve Magnusson, 2022). İspanya'da yapılan bir araştırmada, nefroloji ünitesinde çalışanların %20'sinin COVID-19 nedeniyle hastalık izni kullandığı tespit edilmiştir. Aynı çalışmada sadece bir çalışanın şiddetli pnömoni nedeniyle hastanede yatarak tedavi gördüğü belirtilmiştir (Albalate vd., 2020). Almanya'da hemşirelerin pandemi sürecinde hastalık izni kullanma durumunun değerlendirildiği bir çalışmada, katılımcıların %32,5'inin 12 ay içerisinde 10 gün veya daha fazla, %12,3'ünün ise 25 günden daha fazla hastalık izni kullandığı, COVID-19 enfeksiyonu ve korkusu ile yetersiz personel ve yorgunluğun, hemşireler arasında daha yüksek hastalık izni ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada COVID-19'a karşı korumayı artırmanın ve iş yükünü azaltmanın, hastalık iznini de önleyebileceği belirtilmiştir (Schug vd., 2022). Bir üniversite hastanesinde SARS-CoV-2 salgınının sağlık çalışanlarının işe devamsızlık üzerindeki etkisinin değerlendirildiği bir çalışmada, pandemi öncesine kıyasla pandemi sürecinde hastalık iznine ayrılan sağlık çalışanlarının sayısında önemli bir artış gözlemlenmiştir (Grzelakowska ve Kryś, 2021). COVID-19 pandemisinin İspanyol hastane acil servislerinin organizasyonu üzerindeki etkisini tahmin etmek amacıyla yürütülen bir çalışmada, hekimlerin, hemşirelerin veya diğer acil durum personelinin %5'inden fazlasının, zamanının sırasıyla %20, %19 ve %16'sını hastalık izninde geçirdiği, COVID-19 insidansının daha yüksek olduğu bölgelerdeki acil servislerde görev yapan sağlık çalışanlarının hastalık iznine ayrılma oranlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Alquézar-Arbé vd., 2020). Literatürde bu konu ile ilgili yapılan çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Çalışmanın yürütüldüğü hastanede görev yapan sağlık çalışanlarının çoğunluğunun genç yaş grubunda olması, hastalığın daha kısa sürede iyileşmesine katkı sağlamış olabilir. Bu konu ile ilgili daha detaylı yorum yapabilmek için daha ileri düzey çalışmalara ihtiyaç vardır.

5. Sonuç

Araştırma sonuçları; COVID-19'dan etkilenen katılımcıların çoğunluğunu kadınların oluşturduğunu, çalışmada COVID-19'dan en fazla genç yaş grubunun ve hemşirelerin etkilendiğini bununla birlikte iş gücü kaybı en fazla olan yaş grubunun ileri yaş grubu olduğunu ve iş göremezlik raporu kullanan katılımcıların büyük bir kısmının 1-10 gün arası iş göremez duruma geldiğini göstermektedir.

Pandemi sürecinde hastane çalışanlarının COVID-19 virüsü ile enfekte olmalarını önlemek amacıyla; yeterli mola ve dinlenme süreleri ayrılmasına özen gösterilmesi, hastanelerde vardiya sistemlerinin yeniden düzenlenmesi, sağlık çalışanlarının dinlenmeleri ve uyumaları için uygun alanlar oluşturulması önemlidir. COVID-19 ile etkin mücadele, ülke düzeyinde sağlık sistemlerinin bütün seviyelerinde güçlü bir liderlik anlayışını ve sektörler arası iş birliğini gerektirir. Pandemi döneminde sağlık çalışanları için yeterli düzeyde kişisel koruyucu ekipman sağlanması, enfeksiyon kontrol politikalarına uyulması, çalışanlara enfeksiyon önleme ve kontrol teknikleri konusunda eğitim verilmesi, temel sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliğini sağlayacak güçlü sağlık insan gücü alt yapısının oluşturulması, vardiya sürelerinin kısaltılması ve buna ek olarak çalışan motivasyonu açısından iş doyumuna etki edecek bir gelir ya da döner sermaye katkısı gibi ücret politikalarının benimsenmesi, sağlık çalışanları için psikolojik destek mekanizmaları geliştirilmesi, salgın sürecinde enfekte sağlık çalışanlarını mümkün olan en kısa sürede tespit etmek ve izlemek için gerekli planlamaların yapılması, çalışanların morbidite ve mortalite oranlarının azaltılmasında etkili olabilir. Buna ek olarak COVID-19 pandemisi döneminde sağlık iş gücü kayıplarının ulusal düzeyde ele alınmasını sağlayacak çok merkezli çalışmalar yapılması ileri düzey çıkarımlarda bulunmak açısından fayda sağlayabilir.

Teşekkür

Çalışmada verilerin toplanma sürecinde desteğini esirgemeyen Sayın S.S.'ye çok teşekkür ederim.

Kaynaklar

- Al Bujayr, A. A., Aljohar, B. A., Bin Saleh, G. M., Alanazi, K. H. ve Assiri, A. M. (2021). Incidence and epidemiological characteristics of COVID-19 among health care workers in Saudi Arabia: A retrospective cohort study. *Journal of Infection and Public Health*, 14(9), 1174-1178. <https://doi.org/10.1016/j.jiph.2021.08.005>.
- Albalate, M., Arribas, P., Torres, E., Cintra, M., Alcazar, R., Puerta, M., ... ve de Sequera, P. (2020). High prevalence of asymptomatic COVID-19 in hemodialysis. Daily learning during first month of COVID-19 Pandemic. *Nefrología*, 40(3), 279-286. <https://doi.org/10.1016/j.nefro.2020.04.005>.
- Alhour, A., Abu Shokor, M., Marwa, K., Sharabi, A., Mohammad Nazir Arrouk, D., Al Hour, F. N. ve Al Hour, H. (2023). COVID-19 and its impact on healthcare workers: understanding stigma, stress, and quality of life. *Cureus*, 15(4), e37846. <https://doi.org/10.7759/cureus.37846>.

- Aljohar, B. A., Kilani, M. A., Bujayr, A. A., Humayun, T., Alsaffar, M. J. ve Alanazi, K. H. (2022). Epidemiological and clinical characteristics of COVID-19 mortality among healthcare workers in Saudi Arabia: A nationwide study. *Journal of Infection and Public Health*, 15(9), 1020-1024. <https://doi.org/10.1016/j.jiph.2022.08.005>.
- Alquézar-Arbé, A., Piñera, P., Jacob, J., Martín, A., Jiménez, S., Llorens, P., ... ve Miró, Ò. (2020). Impact of the COVID-19 pandemic on hospital emergency departments: Results of a survey of departments in 2020 - the Spanish ENCOVUR study. *Emergencias*, 32(5), 320-331.
- Antonio-Villa, N. E., Bello-Chavolla, O. Y., Vargas-Vázquez, A., Fermín-Martínez, C. A., Márquez-Salinas, A. ve Bahena-Lopez, J. P. (2020). Health-care workers with COVID-19 living in Mexico City: Clinical characterization and related outcomes. *Clinical Infectious Diseases*, 73(1), e191-e198. <https://doi.org/10.1093/cid/ciaa1487>.
- Ballard, M., Bancroft, E., Nesbit, J., Johnson, A., Holeman, I., Foth, J., ... ve Palazuelos, D. (2020). Prioritising the role of community health workers in the COVID-19 response. *BMJ Global Health*, 5, e002550. <https://doi.org/10.1136/bmjgh-2020-002550>.
- Bandyopadhyay, S., Baticulon, R. E., Kadhum, M., Alser, M., Ojuka, D. K., Badereddin Kamath, A. ... ve Khundkar, R. (2020). Infection and mortality of healthcare workers worldwide from COVID-19: A systematic review. *BMJ Global Health*, 5(12), e003097. <https://doi.org/10.1136/bmjgh-2020-003097>.
- Calvo-Bonacho, E., Catalina-Romero, C., Fernández-Labandera, C., Fernández-Meseguer, A., González-Quintela, A., Martínez-Muñoz, P., ... ve Sánchez-Chaparro, M. Á. (2020). COVID-19 and sick leave: an analysis of the Ibermutua Cohort of over 1,651,305 Spanish workers in the first trimester of 2020. *Frontiers in Public Health*, 8, 580546. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2020.580546>.
- Centers for Disease Control and Prevention. (2020). Characteristics of health care personnel with COVID-19 - United States, February 12-April 9, 2020. *Morbidity and Mortality Weekly Report*, 69(15), 477-481. <https://www.cdc.gov/mmwr/volumes/69/wr/pdfs/mm6915e6-H.pdf> adresinden 21.03.2024 tarihinde alınmıştır.
- Chhina, R. S., Chhina, R. S., Sidhu, A. ve Bansal, A. (2017). Health manpower planning. *AMEI's Current Trends in Diagnosis and Treatment*, 1(1), 53-57. <https://doi.org/10.5005/jp-journals-10055-0013>.

- Eren, E., Celik, I., Yildiz, M., Topaloglu, U. S., Kilinc-Toker, A. ve Arman-Firat, E. (2020). Evaluation of health care workers with COVID-19. *KLIMIK Journal*, 33(3), 230-234. <https://doi.org/10.5152/kd.2020.48>.
- Eyre, D. W., Lumley, S. F., O'Donnell, D., Campbell, M., Sims, E., Lawson, E., ... ve Walker, T. M. (2020). Differential occupational risks to healthcare workers from SARS-CoV-2 observed during a prospective observational study. *ELife*, 9, e60675. <https://doi.org/10.7554/eLife.60675>.
- Franklin, P. ve Gkiouleka, A. (2021). A scoping review of psychosocial risks to health workers during the Covid-19 Pandemic. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(5), 2453. <https://doi.org/10.3390/ijerph18052453>.
- Gökçe, A. (2022). Covid-19 Pandemi sürecinin sağlık sektörü çalışanları üzerindeki psikososyal yansımaları: Nitel bir araştırma. *Çalışma ve Toplum*, 3(74), 1833-1860.
- Grzelakowska, K., ve Kryś, J. (2021). The impact of COVID-19 on healthcare workers' absenteeism: infections, quarantines, sick leave — a database analysis of the Antoni Jurasz University Hospital No. 1. in Bydgoszcz, Poland. *Medical Research Journal*, 6(1), 47-52. <https://doi.org/10.5603/MRJ.a2021.0012>.
- Gül, H., Gülüm, M., İliter, B., Hasde, M., Şimşek, A. Ç., Bulut, Y. E., ... ve Topaç, O. (2020). COVID-19 sürecinde sağlık çalışanları için alınan koruyucu önlemlerin etkisi. *Ankara Medical Journal*, 4, 1000-1015. <https://doi.org/10.5505/amj.2020.09825>.
- Hughes, M. M., Groenewold, M. R., Lessem, S. E., Xu, K., Ussery, E. N., Wiegand, R. E., ...ve Stuckey, M. J. (2020). Update: Characteristics of health care personnel with COVID-19 - United States, February 12-July 16, 2020. *Morbidity and Mortality Weekly Report*, 69(38), 1364-1368.
- Kantele, A., Lääveri, T., Kareinen, L., Pakkanen, S. H., Blomgren, K., Mero, S., ... ve Sironen, T. (2021). SARS-CoV-2 infections among healthcare workers at Helsinki University Hospital, Finland, spring 2020: Serosurvey, symptoms and risk factors. *Travel Medicine and Infectious Disease*, 39, 101949. <https://doi.org/10.1016/j.tmaid.2020.101949>.
- Lahner, E., Dilaghi, E., Prestigiacomo, C., Alessio, G., Marcellini, L., Simmaco, M., ... ve Napoli, C. (2020). Prevalence of SarsCov-2 Infection in health workers (HWs) and diagnostic test performance: The

- experience of a teaching hospital in Central Italy. *International Journal of Environmental Research Public Health*, 17(12), 4417. <https://doi.org/10.3390/ijerph17124417>.
- Lakhani, A., Sharma, E., Gupta, K., Kapila, S. ve Gupta, S. (2020). Corona Virus (COVID-19) and its impact on health care workers. *Journal of the Association of Physicians of India*, 68(9), 66-69.
- Lancet, T. (2020). COVID-19: Protecting health-care workers. *The Lancet*, 395(10228), 922. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30644-9](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30644-9).
- Lu, W., Wang, H., Lin, Y. ve Li, L. (2020). Psychological status of medical workforce during the COVID-19 Pandemic: A cross-sectional study. *Psychiatry Research*, 288, 112936. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.112936>.
- Morawa, E., Schug, C., Geiser, F., Beschoner, P., Jerg-Bretzke, L., Albus, C., ... ve Erim, Y. (2021). Psychosocial burden and working conditions during the COVID-19 Pandemic in Germany: The VOICE survey among 3678 health care workers in hospitals. *Journal of Psychosomatic Research*, 144, 110415. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2021.110415>.
- Nicoti, M., Ciocca, A., Giupponi, A., Brambillasca, P., Lussana, F., Pisano, M., ... ve Montaguti, C. (2020). At the epicenter of the Covid-19 Pandemic and humanitarian crises in Italy: Changing perspectives on preparation and mitigation. *NEJM Catalyst Innovations in Care Delivery*, <https://doi.org/10.1056/CAT.20.0080>.
- Pappa, S., Ntella, V., Giannakas, T., Giannakoulis, V. G., Papoutsis, E. ve Katsaounou, P. (2020). Prevalence of depression, anxiety, and insomnia among healthcare workers during the COVID-19 Pandemic: A systematic review and meta-analysis. *Brain, Behavior and Immunity*, 88, 901-907. <https://doi.org/10.1016/j.bbi.2020.05.026>.
- Reme, B. A., Grosland, M., Gjefsen, H. ve Magnusson, K. (2022). Impact of the COVID-19 pandemic on sick leave among healthcare workers: a register-based observational study. *Journal of Occupational and Environmental Medicine*, 0, 1-7. <https://doi.org/10.1136/oemed-2022-108555>.
- Rossi, M. F., Gualano, M. R., Magnavita, N., Moscato, U., Santoro, P. E. ve Borrelli, I. (2023). Coping with burnout and the impact of the COVID-19 pandemic on workers' mental health: A systematic review. *Frontiers in Psychiatry*, 14, 1139260. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2023.1139260>.

- Schug, C., Geiser, F., Hiebel, N., Beschoner, P., Jerg-Bretzke, L., Albus, C., ... ve Erim, Y. (2022). Sick leave and intention to quit the job among nursing staff in German Hospitals during the COVID-19 Pandemic. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(4), 1947. <https://doi.org/10.3390/ijerph19041947>.
- Sheraton, M., Deo, N., Dutt, T., Surani, S., Hall-Flavin, D. ve Kashyap, R. (2020). Psychological effects of the COVID 19 Pandemic on healthcare workers globally: A systematic review. *Psychiatry Research*, 292, 113360. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113360>.
- Shrestha, N., Mishra, S. R., Ghimire, S., Gyawali, B., Marahatta, S. B., Maskey, S., ... ve Adhikari, B. (2021). Health system preparedness for COVID-19 and its impacts on frontline health-care workers in Nepal: A qualitative study among frontline health-care workers and policy-makers. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 18, 1-9. <https://doi.org/10.1017/dmp.2021.204>.
- Tan, Z., Wen, D., Khoo, D. W. S., Zeng, L. A., Tien, J. C. C., Yang Lee A. K., ... ve Abdullah, H. R. (2020). Protecting health care workers in the front line: Innovation in COVID-19 Pandemic. *Journal of Global Health*, 10(1), 010357. <https://doi.org/10.7189/jogh.10.010357>.
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO). (2020). COVID-19 ve sağlık sektörü. https://www.ilo.org/ankara/areas-of-work/covid-19/WCMS_742729/lang--tr/index.htm adresinden 24.03.2023 tarihinde alınmıştır.
- Walter, L. A. ve McGregor, A. J. (2020). Sex- and gender-specific observations and implications for COVID-19. *Western Journal of Emergency Medicine*, 21(3), 507-509. <https://doi.org/10.5811/westjem.2020.4.47536>.
- World Health Organization. (2020). Health worker safety: A priority for patient safety. World Patient Safety Day, 17 September 2020, Adopted at the Seventy-second World Health Assembly, 28 May 2019. 30.03.2024 tarihinde <https://www.who.int/docs/default-source/world-patient-safety-day/health-worker-safety-charter-wpsd-17-september-2020-3-1.pdf> adresinden erişildi.